

BARBARA GIBUTOWSKA
DANUTA GACKOWSKA
ANNA KOSOBUCKA
Bydgoszcz

BAZA DYDAKTYCZNA KLAS UZAWODOWIONYCH

1. Uwagi wstępne

Wyposażenie uczniów w podstawowe wiadomości i umiejętności z zakresu danej specjalności zawodowej wymaga odpowiedniego zaplecza dydaktycznego dla kształcenia teoretycznego i praktycznego, w szczególności zaś, jeśli chodzi o uczniów klas uzawodowionych. Klasy uzawodowione mają stworzyć możliwość ukończenia szkoły podstawowej przez rozwijanie zainteresowań zawodowych wśród uczniów charakteryzujących się trwałymi niepowodzeniami dydaktycznymi. Tam, gdzie realizują one program na podstawie szkół zawodowych i ich warsztatów szkolnych, zagadnienie bazy dydaktycznej nie stanowi poważniejszego problemu. Występuje ono natomiast dość ostro w szkołach podstawowych.

W niniejszym opracowaniu zostanie omówione zaplecze dydaktyczne tych szkół w województwie bydgoskim, toruńskim i wrocławskim.

Materiał empiryczny zebrano metodą badania opinii dyrektorów szkół i nauczycieli uczących w klasach uzawodowionych. Łącznie badaniami objęto 48 szkół podstawowych w byłym województwie bydgoskim.

2. Baza dydaktyczna do nauczania przedmiotów zawodowych i zajęć praktycznych

Przy tworzeniu klas o określonej specjalności zawodowej brano pod uwagę szereg czynników (por. tab. 1a i 1b).

Tabela 1a. Motywy tworzenia kierunku uzawodowienia

Zainteresowania uczniów	Baza dla kształcenia praktycznego	Zapotrzebowanie na pracowników o tym zawodzie
14	30	24

Tabela 1b. Motywy tworzenia kierunku uzawodowienia c.d.

Baza i kadra	Kadra	Potrzeby środowiska	Jedyna możliwość	Inne	Ogółem
12	4	27	5	5	53

Z powyższych zestawień wynika, że organizując te klasy kierowano się przede wszystkim możliwościami kształcenia praktycznego nawet wówczas, jeśli o profilu zawodowym decydowały potrzeby środowiska. Zajęcia praktyczne prowadzono na podstawie bazy tego środowiska (zakład pracy, gospodarstwo rodziców).

Z analizy ankiet wynika, że zainteresowania uczniów były czynnikiem decydującym o kierunku kształcenia jedynie w tych przypadkach, gdy otwierano klasy równoległe oraz w przypadku większych miast, gdzie klasy równoległe były tworzone na podstawie szkół zawodowych lub zakładów pracy różnych branż.

Naukę przedmiotów zawodowych i zajęć praktycznych prowadzono w różnych miejscach. Ilustrują to poniższe dane (tab. 2.):

Tabela 2. Miejsce prowadzenia nauki

Miejsce nauki	Przedmioty zawodowe	Zajęcia praktyczne
szkoła podstawowa (pracownia zpt)	21	3
zakład pracy	13	27
szkoła zawodowa	20	21
gospodarstwa rodziców	—	6

Okazuje się, że najczęściej nauka przedmiotów zawodowych odbywa się w szkołach podstawowych, głównie wiejskich, z kolei zajęcia praktyczne prowadzone są w gospodarstwach rodziców, POM i PGR.

Wyposażenie analizowanych wyżej miejsc nauki w środki dydaktyczne i techniczne zestawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Wyposażenie szkół

Miejsce nauki	Wyposażenie szkół w środki dydaktyczne i techniczne							
	do przedmiotów zawodowych				do zajęć praktycznych			
	bardzo dobre	dobrze	dostateczne (wystarczające)	niedostateczne (brak)	bardzo dobre	dobrze	dostateczne (wystarczające)	niedostateczne (brak)
szkoła podstawowa	—	4	9	9	—	3	—	—
szkoła zawodowa	8	6	2	1	11	7	—	—
zakład pracy (gospodarstwo rodziców)	1	4	6	2	7	17	5	—

Trzeba zaznaczyć, że dane w tym przypadku nie są całkowicie adekwatne do stanu rzeczywistego ze względu na brak wypowiedających się na temat kryteriów porównawczych, a także niedostateczną znajomość problematyki kształcenia zawodowego. Podczas kontroli stwierdzono, że w szeregu przypadków ocena wyposażenia w środki dydaktyczne i techniczne jest zawyżona. Można tu przytoczyć szereg przykładów, np.: nauka przedmiotów zawodowych w stołówce bez żadnych środków dydaktycznych, brak wydzielonych stanowisk pracy dla uczniów, w związku z czym mogą oni jedynie przyglądać się lub wykonywać prace pomocnicze i porządkowe.

Interesujące jest także zestawienie odpowiedzi na pytanie: na czym opiera się kształcenie praktyczne. Z możliwych odpowiedzi wymieniono:

ćwiczenia — 27 odpowiedzi,

warsztaty zakładowe — 33 odpowiedzi,

prace remontowe, usługowe — 24 odpowiedzi.

Zestawienie to uzasadnia twierdzenie, że aktualna organizacja przysposobienia do zawodu jest w znacznym stopniu niewłaściwa. Realizacja zajęć praktycznych w złych warunkach nie będzie czynnikiem wzbudzającym zainteresowanie nauką zawodu. Zawodu trzeba uczyć w sposób interesujący i odpowiednio zaprogramowany tak, aby nie dopuszczać do nudy i rozleniwienia. Zła organizacja pracy jest często przyczyną wielu niepowodzeń¹.

Analiza zebranych materiałów wykazuje przewagę zaplecza szkolnego nad zapleczem zakładów pracy, częstokroć w ogóle nieprzygotowanym do działalności dydaktycznej.

W przypadku klas uzawodowionych właściwa organizacja szkolenia teoretycznego i praktycznego ma szczególne znaczenie, jest doniosłym czynnikiem wychowawczym. Potwierdzają to również publikacje, między innymi, prof. T. Wieczorka, badającego efektywność kształcenia praktycznego w warsztacie szkolnym i zakładzie pracy².

3. Wnioski

Reasumując powyższe rozważania można stwierdzić, że:

1. Konieczne jest wprowadzenie zmian organizacji założeń programowych w systemie kształcenia uczniów opóźnionych w nauce przez zwiększenie liczby godzin przedmiotów zawodowych i zajęć praktycznych kosztem pewnych ograniczeń programowych w przedmiotach ogólnokształcących. Praktyczne przysposobienie zawodowe powinno być prowadzone w odpowiednio do tego przygotowanych wydziałach zakładów pracy. Rzeczowa bowiem i atrakcyjna nauka zawodu wybranego przez ucznia pozwoli na zwiększenie zainteresowania nauką, skuteczniejszą resocjalizację tej młodzieży, a w przyszłości właściwą adaptację w miejscu pracy.

2. Wskazane jest, aby bazę do nauczania przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu organizować i wyposażać przy współpracy zakładów przemysłowych lub też wykorzystywać własne pracownie zajęć praktycznych. Przykładowe rozwiązania organizacji warsztatów podaje W. Torbus³ i J. Karpiński⁴.

Znaleźć je można również w opracowanych przez zespoły nauczycieli specjalistów „zestawach minimum wyposażenia pracowni i klaso-pracowni” wydanych przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy.

Można więc stwierdzić, że jeżeli klasy uzawodowione będą organizowane odpowiednio z właściwą bazą dydaktyczną, będą odpowiadały założeniom i wymogom jakie się przed nimi stawia.

PRZYPISY

¹ E. Plutowski: Rola nauczyciela zawodu w procesie resocjalizacji. Szkoła Zawodowa 1975, nr 7 i 8.

² T. Wieczorek: Efektywność kształcenia praktycznego w warsztacie szkolnym i zakładzie pracy. Szkoła Zawodowa 1976, nr 5.

³ W. Torbus: Praktyczne nauczanie zawodu. BKZ. WSiP 1977.

⁴ J. Karpiński: Praktyczne nauczanie zawodu w szkołach elektrycznych i mechanicznych. BSzZ. WSiP 1975.

B. GIBUTOWSKA

D. GACKOWSKA

A. KOSOBUCKA

DIDACTIC BASIS OF THE PROFESSION CLASSES

Summary

The paper presents the state of the didactic basis for teaching professional subjects and lessons of practical technical engineering in professional classes in the area of previous Bydgoszcz voivodship. Also the place of the execution of the lessons of professional training and practical technical subjects as well as the teaching-aids-equipment have been shown. It appeared to be of great necessity to introduce changes in organization and program in the teaching system of retarded pupils. In the final part the article gives suggestions as to the arrangement of the didactic basis for teaching professional subject and for practical professional training.

ПРОБЛЕМА ОБУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ ПРЕДМЕТАМ В КЛАССАХ С ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКОЙ

Резюме

В статье представлены дидактическая база обучения профессиональным предметам и практическим занятиям в классах с профессиональной подготовкой на территории бывшего быдгощского воеводства, место ведения обучения профессиональным предметам и практическим занятиям, оснащение школ дидактическими средствами. Указано в статье также на необходимость введения изменений организации и программных предпосылок в системе обучения учеников отсталых в учебе.

В конце статьи поданы предложения относительно дидактической базы для обучения профессиональным предметам и практическому обучению специальности.